

Pia Lohikoski vas

Kirjallinen kysymys äänen, ulkonäön ja identiteetin suojasta sekä luovan työn oikeuksista tekoälyn aikakaudella

Eduskunnan puhemiehelle

Generatiivisen tekoälyn nopea kehitys on mahdollistanut ihmisten äänen, ulkonäön ja esiintymistyylin jäljentämisen tavalla, joka ei edellytä henkilön omaa osallistumista tai suostumusta. Digitaalisten kaksoisolentojen hyödyntäminen viihteessä, markkinoinnissa, poliittisessa viestinnässä ja sosiaalisessa mediassa on jo arkipäiväistymässä. Samalla oikeudellinen suoja henkilön identiteetin keskeisille piirteille sekä luovan työn käytölle on jäänyt hajanaiseksi ja osin epäselväksi.

Ilman selkeää sääntelyä näyttelijät, muusikot, poliitikot, uutisankkurit, urheilijat, vaikuttajat ja muut julkisuudessa esiintyvät henkilöt, samoin kuin tavalliset kansalaiset, voivat joutua tilanteeseen, jossa heidän ääntään tai ulkonäköään hyödynnetään kaupallisesti, viihteellisesti tai harhaanjohtavasti ilman lupaa. Tämä voi aiheuttaa merkittävää taloudellista haittaa, mainevahinkoa ja luottamuksen heikentymistä julkiseen keskusteluun. Yksi haitallisimmista ilmiön osa-alueista on seksuaaliset syvävääreännökset, joista Yle uutisoi 18.3.2025. Tämä osoittaa, että ilmiössä on kyse haitallisesta jatkumosta, jossa ihmisen ominaisuuksia voidaan hyödyntää niin taloudellisesti kuin — erityisesti naisten osalta — seksuaalisesti. Syvävääreännöksiä voidaan käyttää myös demokratiassa haitallisesti esimerkiksi päättäjien mustamaalaamistarkoituksissa.

Samanaikaisesti tekoälyjärjestelmien kouluttaminen ja sisältöjen tuottaminen perustuu usein laajamittaiseen tekijänoikeudella suojatun materiaalin käyttöön. Luovien alojen toimijat ovat tuoneet esiin huolen siitä, että teoksia voidaan hyödyntää ilman lisensointia, läpinäkyvyyttä tai kohtuullista korvausta. Kysymys ei koske ainoastaan yksittäisiä sopimuksia, vaan koko luovan työn arvonmuodostusta digitaalisessa taloudessa.

Useissa maissa on ryhdytty tarkastelemaan niin sanottua oikeutta omaan digitaaliseen identiteettiin sekä tekijänoikeuslainsäädännön päivittämistä vastaamaan tekoälyn tuomia muutoksia. Suomessa on tärkeää arvioida, turvaavatko nykyiset säännökset riittävästi yksilön oikeuden määrätä ääntään ja ulkonäköään koskevasta käytöstä sekä tekijöiden mahdollisuudet valvoa teostensa hyödyntämistä tekoälyratkaisuisissa.

Edellä olevan perusteella ja eduskunnan työjärjestyksen 27 §:ään viitaten esitän asianomaisen ministerin vastattavaksi seuraavan kysymyksen:

Kirjallinen kysymys KK 88/2026 vp

Mihin konkreettisiin lainsäädännöllisiin ja muihin toimiin hallitus aikoo ryhtyä turvatakseen henkilön äänen ja ulkonäön luvattomalta tekoälyperusteiselta käytöltä,

miten varmistetaan jatkossa, että luovien alojen tekijöiden teosten käyttö tekoälyn kehittämisessä ja hyödyntämisessä tapahtuu läpinäkyvästi, sopimukseen perustuen ja oikeudenmukaista korvausta vastaan, ja

miten aiotaan edistää luvattomiin syvävääreännösisältöihin puuttumista ja sitä, että identiteetin väärinkäytön kohteeksi joutuneelle taataan toimivat ja nopeat poistomenettelyt (takedown) sekä tosiallinen mahdollisuus saada täysimääräinen vahingonkorvaus?

Helsingissä 18.3.2026

Pia Lohikoski vas